

preslikavajo družbene, politične in ekonomske situacije tega specifičnega časa. Zabava 10-letne Minje pod streho tako za en razburkan večer združi celo paleto razširjene družine in njenih v Ninja želve našemljenih sošolcev, ki skozi spontane interakcije, prepire, ljubosumne izpade, na novo ogrete strasti in vse bolj pijane diskusije o nacionalizmu, srbski identiteti ipd. ponudijo vpogled v neskladje mnenj, političnih prepričanj, materialnega pomanjkanja, povečevanja razrednih razlik in razcveta anarhističnih, antifašističnih subkultur.

Kelti pred nami z dovršenim scenarijem, premišljeno režijo in mojstrsko montažo Jelene Maksimović razprostrejo prostor, v katerem vse osebno simbolizira politično – vsaka mikro situacija odseva širše družbeno stanje. Večplasten in inteligenten film pa pod površjem skriva tudi ščepec nostalgичnega idealizma režiserke, ki leta 1993 ni bila dosti starejša od male Minje, obsedene z Rafaelom in Jean-Claudom Van Dammom. V krogu utesnjenega družinskega srečanja se tako pojavita gejevski, pa tudi lezbični par, kar pred nami naslika občutno bolj odprto in liberalno srbsko družbo, kot bi sugerirala realnost; še posebej v luči letošnje parade ponosa, ki je v teku festivala dovršen del sobote zaradi varnosti udeležencev v celoti zaprla mestno jedro.

FEKK – FESTIVAL KRATKEGA FILMA LJUBLJANA

NATALIJA MAJSOVA

Za prihodnost, vtipkajte FeKK

**FeKK – Festival kratkega filma Ljubljana,
16. do 21. avgust 2021**

Mednarodni festival kratkega filma – FeKK si je v okviru letošnje sedme edicije zastavil pomembno in ambiciozno nalogo: prikazati in premisliti prihodnost, jo zagrabiti prav v trenutku, ko se ta brezobzirno sprevrča v sedanjost in preteklost. S prihodnostjo kot slutnjo, apokalipso, vsakdan in fantazijo so se ukvarjali kratki filmi iz 34 držav in razgiban spremljevalni

program. Slednji je vreden posebne omembe. Premišljeno zasnovana predavanja, umetniške intervencije (ste opazili monolit sredi Ljubljane?), strokovni seminarji in kritiške delavnice so namreč tako vprašanje filmskega kot linearnost časa razgrnili kot stvar skupnosti – kot spremenljivki, o pomenu in vsebini katerih se je mogoče in se je treba pogajati.

V tem lahkotno poroznem, razgibanem okviru si je bilo mogoče ogledati 29 filmskih projekcij oziroma nekaj več kot žanrsko in slogovno raznorodnih 130 kratkih filmov, tj. igranih, dokumentarnih, animiranih in eksperimentalnih produkcij, umeščenih v 11 sklopov. Ti so nas s prihodnostjo soočali iz tematsko in prostorsko pogojenih perspektiv; izpostavljena so bila na primer vprašanja kanona (kurirani program znanstvenofantastičnih klasik Jutrišnji svetovi), arhiva (sklop Izgubljeni svet/Kako živeti in posebna projekcija obzornikov Dzige Vertova **Kino-Pravda**) ter medija in tehnologij (sklop Instant kult, posvečen eksperimentalnim filmom Stefana Kruseja Jørgensena, večer Internetne arheologije). Zmagovalni filmi Dunajskega festivala kratkega filma, izbor kratkih filmov – dobitnikov evropskih filmskih nagrad in konceptualni uokvirjen sklop Vzhodno od raja pa so koordinate prihodnosti začrtali na planetarni ravni in kot znanstveno fantastiko pod drobnogledom časa.

Avtorica tega zapisa se je FeKK-a letos udeležila v vlogi članice kritiške žirije, kar ima – poleg dejstva, da podeljene nagrade do neke mere odražajo tudi njene preference – dvoje pomembnejših implikacij. Prva je omembe vredno navdušenje nad vrhunsko organizacijo in drzno zastavitvijo obsežnega in v pandemskih razmerah posebej zahtevnega dogodka. Druga pa je posebna pozornost, s katero sem spremljala tekmovalni program. Letos sta ga sestavljala izbor 20 slovenskih produkcij (FeKK SLO) in 25

Kino-Pravda št. 10 (1922)

Mikrokaseta – najmanjša kaset, kar sem jih videl (2020)

Magični grad je tu (2020)

kratkometražnih produkcij iz postjugoslovanskega prostora in prvič v zgodovini festivala tudi Albanije, Bolgarije, Grčije in Romunije (FeKK BAL).

V okviru tekmovalnega programa je FeKK namenil pozornost veliko tujim in domačim produkcijam, ki si jih sicer najbrž ne bi mogli ogledati na velikem platnu, in jih umestil v zgoraj orisano razpravo o pričakovanih, projekcijah in strahovih, povezanih s prihodnostjo. Upov v odrešilno, utopično prihodnost, kot se zdi značilno za 21. stoletje, ni bilo na obzorju. Z izjemo filma **AIVA** (2020, Veneta Androva) – scenarijsko in dramaturško ne najbolj prepričljive refleksije o prihodnosti likovne umetnosti v kontekstu razvoja umetne inteligence v falocentrični zahodni družbi – tudi nismo videli filmov, ki bi jih lahko brez zadržkov uvrstili v žanr znanstvene fantastike.

Večina produkcij, predstavljenih v okviru tekmovalnega programa, se je prihodnosti pravzaprav lotevala skorajda arheološko, kopajoč po sedanosti in preteklosti v iskanju spregledanih in alternativnih povezav in pripovedi, novih junakinj in junakov ter odgovorov na vprašanje, na kakšne načine si lahko danes še osmislimo življenje.

Najbolj brezkompromisne, provokativne in zapomnljive skice možnih alternativnih svetov so proizvedle nekatere konceptualno osredotočene produkcije. Med njimi velja izpostaviti nov film starega znanca FeKK-a, režiserja Igorja Bezinovića in mojstrice animacije Ivane Pipal z naslovom **Mikrokaseta – najmanjša kaset, kar sem jih videl** (Mikrokaseta – najmanjša kaset, kar sem jih videl, 2020), ki je na letošnjem festivalu prejel posebno omembo mednarodne žirije. *Mikrokaseta*, ki je nastajala več let, gradi na prepletu naključja, domišljije in obsesije. Pri tem na trmasto hudomušen način prikaže konstitutivno vlogo različnih

sodobnih in polpreteklih (kot je mikrokaseta) tehnologij pri posameznikovih poskusih razumeti svet in svojo vrednost v njem. Mikrokaseta in njen najditelj Zoki se v filmu iz pozabljenih statistov na (dobesednem) smetišču zgodovine prelevita v intrigantna pripovedovalca, trivialnosti vsakdana pa v dragocene in skrivnostne arheološke izkopenane.

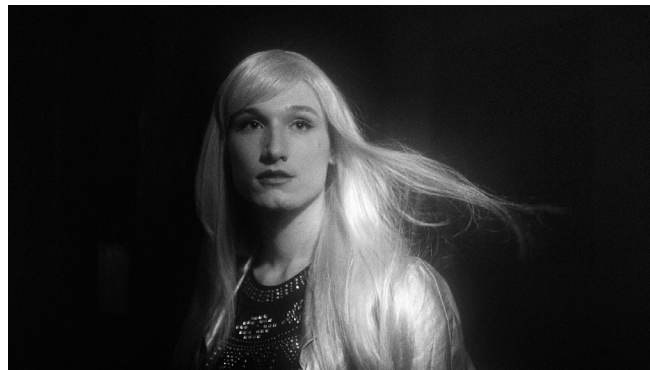
Vizije prihodnosti, ki jo razgrinja letošnji FeKK, sicer temeljijo na nekaj premisah, ki jih lahko izpeljemo s pomočjo *Mikrokasete*. Ena od njih zadeva pozornost do konstitutivne vloge medijev in tehnologij pri oblikovanju naših pogledov in obzorij in prizadevanja za to, da določene vizije, perspektive, fikcijski univerzumi in konstelacije idej ne bi ostali nereprezentirani. Tovrstne impulze lahko prepoznamo v eksperimentalnih produkcijah, kakršna je **www.s-n-d.si** (2020) Sare Bezovšek in **Magični grad je tu** (2020) Ester Ivakič, ki sta prejeli glavni nagradi mednarodne žirije FeKK.

Druga premisa je družbena odgovornost do pozabljenih, izbrisanih, spregledanih – ljudi, tehnologij in razmerij med njimi. Spoštovanje do spominov – ustnih in arhiviranih v obliki posnetkov, fotografij, zapisov in predmetov; individualnih in kolektivnih; dokumentiranih in fabriciranih – povezuje kar nekaj produkcij, arhivske fotografije pa so celo glavne junakinje animiranega filma **Dogodki za pozabo** (Events Meant to be Forgotten, 2020, Marko Tadić), kjer anonimni pripovedovalec opozarja na moč in nepopravljivost procesov zgodovinskega pozabljanja. »Izginuli so pravični,« prerokuje pripovedovalec z besedami pesnika Hansa Markusa Enzensbergerja: »Tako bomo zbledeli tudi mi.«

Z Enzensbergerjevimi citatom je povezana tretja premisa, značilna za FeKK-ove refleksije prihodnosti. Gre namreč za spoštovanje do kapacitet filmskega medija dokumentirati, upodabljati in artikulirati tako zgodbe, svetove

You Can't Automate Me (2020)

Sestre (2021)

in perspektive subjektov, ki zaradi svojega položaja na lestvici mnogoterih družbenih hierarhij redkokdaj pridejo v ospredje in do besede. Med take sodi denimo »nevesta« iz albanske igrane produkcije **Novice** (Lajmi, 2020, Lorin Terezi), ujeta v konvencije tradicionalistične patriarhalne družbe. *Novice* sicer niso neposredno obremenjene z vprašanjem prihodnosti, a vanjo posežejo prek nepopustljive diagnoze aktualnih družbenih težav in hipokrizije družbene pogodbe na albanskem podeželju. Diagnozo omogoči ravno kamera, ki se osredotoča predvsem na marginaliziranega, utišanega subjekta, »nevesto« – mlado žensko, katere vsakdan temelji na vzgoji otrok, prilagajanju tastu in tašči, h katerima se je priselila po poroki, in čakanju na moža, ki dela v oddaljenem kraju. Podoben prijem mojstrsko uporabi Paul Murešan, avtor romunske animacije **Zibelka** (Cântec de leagăn, 2020), ki podobo jokajočega dojenčka in zvoke stare romunske uspavanke preplete v temačno, a ne črno-belo podobo težaškega vsakdana štiričlanske družine, ki jo pestijo revščina, spori, alkoholizem in občutek vesoljne osamljenosti.

Četrta s prihodnostjo povezani premislek, ki je utripal v več produkcijah letošnjega FeKK-a, zadeva zmožnosti junakov in junakinj z raznih margin zgraditi perspektivo in naracijo, ki jih postavi v središče njihovih svetov in ki obenem ponudi reflektiran, kompleksen vpogled v pogoje njihove marginaliziranosti. Prvenec Katarine Jazbec **You Can't Automate Me** (2020), ki je prejel nagrado kritiške žirije, tako v pripovedi o vsakdanu strojev in delavcev v rotterdamskem pristanišču preplete antropološko oko, estetiko sodobnega plesa in posthumanistično vizijo razmerja med človekom in tehnologijo – vizijo, kjer ni hierarhij in kjer izkoriščanje nadomesti vzajemno spoštovanje.

Belgijsko-bosansko-hercegovska produkcija **Nenad** (2020, Mladen Bundalo) pa v vprašanje subjektivitete sodobnega posameznika vplete tudi zgodovinsko in razredno dimenzijo. Prek zgodbe Nenada – tovarniškega delavca v Bosni – prizemljeno in brez olepšav prikaže večplastnost miselnega procesa, ki posameznike pripelje do končne odločitve emigrirati v iskanju dela in boljšega življenja.

Med provokativnejšimi filmi, ki prav tako gradijo na družbenih neenakostih, z njimi zaznamovanimi junaki in njihovimi poskusi soočiti se z današnjim in jutrišnjim dnevem, so tudi **Sestre** (2021) Katarine Rešek – Kukle, ki so prejele posebno omembo mednarodne žirije FeKK, **Poklicala bom tvojega očeta** (Če mu se javam na tatko ti, 2021) severnomakedonskega režiserja Leona Ristova in prejemnik nagrade kritiške žirije FeKK, režijski prvenec Ioane Păun **Emilia Hosu ima HIV** (Emilia Hosu are HIV, 2021). Odločilno vlogo v vseh treh filmih odigrajo junakinje; prihodnost je torej v veliki meri »ženska«, kot v katalogu FeKK-a zapiše Vladan Petković. Prihodnost so ženske, bi lahko nadgradili, a s pomembnim *disclaimerjem*. Medtem ko *Sestre* raziskujejo svet, zgrajen na brezpogojnem prijateljstvu in spoštovanju glavnih junakinj in njihovem zavezništvu proti konvencijam in opresiji patriarhalne družbe, imata junakinji drugih dveh omenjenih produkcij (makedonska ločenka srednjih let in uspešna romunska odvetnica) popolnoma drugačna izhodišča in pričakovanja od življenja. In četudi jih lahko do neke mere razumemo, ta pričakovanja niso vedno niti pacifistična niti etična, kar ni nepomembno. Paleta poti, svetov ter junakinj in junakov, ki vodijo v prihodnost, je namreč pestra in vsaka izbira terja določen davek. Nič od tega pa ni razlog, da bi se odločili za cepetanje na mestu, z zgledom namiguje FeKK.